

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدِي يَا رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْكَ وَسَلَّمَ

અહમદ રઝાને ફયૂઝ કા દરયા બહા દિયા
હુબ્બે નબીસે દિલ કો મદીના બના દિયા
અહસાન તેરા ભૂલે ફયૂંફર યે અદના “શાફિર”
ઉલ્લહતમેં મુસ્તશ્ઝા કે તળપના સિખા દિયા

અહમિયતે નમાઝ કુર્આનકી રોશનીમેં

કુર્આને કરીમ ઓર અહાદીષે કરીમામેં મુહાફિઝે સલાત
ઓર પાબંદીએ નમાઝ કી સખ્ત તાકીદ વારિદ છે. આ'લા
હઝરત સૈયેદેના ઈમામ અહમદ રઝા ફાઝિલે બરેલ્વી
સુરુસરુ ને મુહાફિઝતે સલાતકે મુતઅલ્લિક કષીર આયાતો
અહાદીષ અપને ફતાવામેં નકલ ફર્માએ છે. હમ યહાં ઉનમેં
સે ચંદ આયાતો અહાદીષ પેશ કરતે છે.

★ આયત : ૧ ★

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحْفَظُونَ. أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ.
الَّذِينَ يَرْتُونَ الْفِرْدَوْسَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ.

ઈમામ અહમદ રજા ઓર એહતેમામે નમાઝ

"ઔર વો લોગ જો અપની નમાઝ કી નિગેહદાશત (કાળજી) કરતે હૈં કે ઉસે વક્તસે બેવક્ત નહીં હોને દેતે, વહી સચ્ચે વારિષ હૈં કે જન્નત કી વરાષત પાઁંગે, વો ઉસમેં હમેશા રહનેવાલે હૈં."

મઆલિમ શરીફ ઈમામ બગવી શાફઈમેં હૈં :-

"મુહાફિઝત કરતે (કાળજી રાખે) હૈં ઔર હમેશા નિગાહબાની કરતે હૈં ઔર ઉન્કે અવકાતકા (સમયનો) ખયાલ રખતે હૈં. નમાઝ કા ઝિક્ર મુકરર કિયા જાતા હૈ (નમાઝ વિશે ચર્ચા કરાઈ છ) તા કે વાઝેહ (સ્પષ્ટ) હો જાએ કે ઉસ્કી મુહાફિઝત વાજિબ હૈ."

★ આયત : ૨ ★

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ. أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مَّكْرَمُونَ.

"ઔર વો લોગ કે અપની નમાઝોં કી મુહાફિઝત કરતે હૈં, હર નમાઝ ઉસ્કે વક્તમેં અદા કરતે હૈં, વો જન્નતોંમેં ઈઝત લિએ જાઁંગે."

નિસાઈ શરીફમેં હૈં : "નમાઝ કી મુહાફિઝત (કાળજી) યે હૈ કિ અપને અવકાતસે ઝાએઝૂ ન હો. (સમય વહી ન જાય.)

★ આયત : ૩ ★

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ.

"ઔર જિન્હેં આખેરત પર યકીન હૈ, વો કુર્આન પર ઈમાન લાતે હૈં ઔર વો અપની નમાઝ કી મુહાફિઝત કરતે હૈં કે વક્ત કે બાહર ન હો જાઁ."

ઈમામ અહમદ રજા ઓર એહતેમામે નમાઝ

તફ્સીરે કબીરમે હૈ :- "મુહાફિઝતસે મુરાદ યે હૈ કે વક્ત ઓર તહારત (પાકી) વગૈરહ્ તમામ શરાઈત કો મલ્હૂઝ રખ્ખા જાએ (શરતોને સાચવીને) ઉસ્કે અરકાન કો કાઈમ ક્રિયા જાએ ઓર ઉસે મુકમ્મલ ક્રિયા જાએ, યહાં તક કે જબ નમાઝ કા વક્ત આએ તો આદમી ઉન કામોં કો બતૌરે આદત કરને લગે.

★ આયત : ૪ ★

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ.

"મુહાફિઝત કરો સબ નમાઝોં કી ઓર ખાસ બીચવાલી નમાઝ કી, ઓર ખળે હો અલ્લાહ કે હુઝૂર અદબસે."

યા'ની મુહાફિઝત કરો કે કોઈ નમાઝ અપને વક્ત સે ઈધર ઉધર ન હોને પાએ. બીચવાલી નમાઝ નમાઝે અસ્ર હૈ. ઉસ વક્ત લોગ બાઝાર વગૈરહ્ કે કામોંમેં ઝિયાદા મસ્રૂફ હોતે હૈ ઓર વક્ત ભી થોળા હોતા હૈ, ઈસ લિએ ખાસ ઉસ્કી તાકીદ ફર્માઈ.

મદારિહ શરીફમેં હૈ : "નમાઝ પર મુહાફિઝત કરો યા'ની હમેશાં હર વક્ત પળહો."

બયઝાવી શરીફમેં હૈ : "નમાઝોં કી મુહાફિઝત કરો યા'ની વક્ત પર અદા કરો ઓર હમેશગી કરો."

★ આયત : ૫ ★

ثم خلف من بعدهم خلف اضاوا الصلوة

"ફિર આયે ઉનકે બાદ બુરે પસમાન્દે (કપુત) જિન્હોં

ને નમાઝે ઝાએઅ કી."

સૈયેદેના અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ઈસ આયત કી તફસીરમે ફર્માતે હૈ :-

"યે લોગ જિન કી મઝમ્મત (બુરાઈ) ઈસ આયતે કરીમામે ફર્માઈ ગઈ વો હૈ જો નમાઝ કો ઉનકે વક્ત સે હટાતે ઓર નાવક્ત પળડતે હૈ."

અફઝલુત્તાબઈન સૈયેદેના સઈદ ઈબ્ને મુસૈયિબ رضي الله عنه ફર્માતે હૈ :-

"નમાઝ કા ઝાએઅ (બર્ખાઈ) કરના યે હૈ કે ઝોહર ન પળડી યહાં તક કે અસ્રા કા વક્ત આ ગયા."

★ આયત : ૬ ★

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ.

"ખરાબી હૈ ઉન નમાઝીયોં કે લિએ જો અપની નમાઝોં સે ગાફિલ હૈ." (કે વક્ત નિકલ જાને પર પર પળડતે હૈ.)

તફસીરે જલાલૈન શરીફમે હૈ : (અર્થ) સાહૂનસે મુરાદ વો ગાફિલ જો નમાઝ કો વક્તે નમાઝ સે મોઅખ્ખર (સમય વહી ગયા પછી) કરતે હૈ.

તફસીરે મફતિહુલ ગૈબમે હૈ : સાહૂન [(દો અમ્મ કે સાથ મુકય્ચદ) (બે બાબતો સાથે સંકળાયેલ)]: (૧) નમાઝ કો કઝા કરના (૨) ઈન્સાન કા નમાઝ મેં ગાફિલ હોના.

ઈસ આયતે કરીમા કી યે તફસીર ખૂદ હદીષમે વારિદ હૂઈ, જૈસા કે અન્કરીબ ઈન્શાઅલ્લાહ ! આયેગા.

અહમિયતે નમાઝ હદીષ કી રોશનીમેં

★ હદીષ ૧ ★

ઈમામ અહમદ બસનદે સહીહ હઝરત હઝલહ્ કાતિબ
રઝી અલ્લાહે સે રાવી હૈં :-

"યા'ની મૈને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના
કે જો શખ્સ ઈન પાંચ નમાઝોં કી ઉનકે રુકૂઓ સુજૂદો અવકાત
પર (રુકૂઅ, સજદા તથા સમયો સાથે) મુહાફિઝત કરે ઓર
યકીન જાને કે વો અલ્લાહ ﷻ કી તરફસે હૈં, જન્નતમેં જાએ.
યા ફર્માયા, જન્નત ઉસકે લિએ વાજિબ હો જાએ, યા ફર્માયા,
દોઝખ પર હરામ હો જાએ.

★ હદીષ ૨ ★

ઈમામ માલિકો અબૂ દાઉદો નિસાઈઓ ઈબ્ને હબ્બાન
અપની સિહાહમેં ઓબાદહ્ ઈબ્ને સામત રઝી અલ્લાહે સે રાવી હૈં
કે હુઝૂર ﷺ ફર્માતે હૈં :-

"પાંચ નમાઝોં અલ્લાહ તઆલાને ફર્ઝ કીં, જો ઉનકા
વુજૂ અચ્છી તરહ કરે ઓર ઉન્હે વક્ત પર પળહે ઓર ઉન્કા
રુકૂઓ ખુશૂઅ પૂરા કરે ઉસ્કે લિએ અલ્લાહ ﷻ પર અહમ
(વાદા) હે કે ઉસે બખ્શ દે ઓર જો એસા ન કરે તો ઉસકે
લિએ અલ્લાહ તઆલા પર કુદ્ર અહદ નહીં, યાહે બખ્શે યાહે
અઝાબ કરે." (યે અલ્ફાઝ અબૂદાઉદ કે હૈં.)

★ હદીષ ૩ ★

અબૂદાઉદ તરીક ઈબ્ને અઅરાબીમે હઝરતે કતાદા ઈબ્ને રબઈ અન્સારી رضي الله عنه સે રાવી હૈં કે હુઝૂર સૈયેદે આલમ صلى الله تعالى عليه وسلم ફર્માતે હૈં કે અલ્લાહ جل جلاله ફર્માતા હૈં :-

"મૈંને તેરી ઉમ્મત પર પાંચ નમાઝે ફર્જ કી ઓર અપને પાસ અહદ મુકરર (નકકી વાયદો) કર લિયા, જો ઉન્કે વક્તો પર ઉન્કી મુહાફિઝત કરતા આયેગા ઉસે જન્નતમે દાખિલ કરુંગા ઓર જો મુહાફિઝત ન કરેગા ઉસકે લિએ મેરે પાસ કુછ અહદ નહીં.

★ હદીષ ૪ ★

દારમી, હઝરત કઅબ ઈબ્ને ઉજરહ્ رضي الله عنه સે રાવી હૈં, રસૂલુલ્લાહ صلى الله تعالى عليه وسلم અપને રબ્બે જલ્લ વ અલાસે રિવાયત ફર્માતે હૈં કે વો ઈશાદ ફર્માતા હૈં :

"જો નમાઝ ઉસકે વક્તમે ઠીક ઠીક અદા કરે ઉસકે લિએ મુઝ પર અહદ હૈં કે ઉસે જન્નતમે દાખિલ ફર્માઊં ઓર જો વક્તમે ન પળહે ઓર ઠીક અદા ન કરે ઉસકે લિએ મેરે પાસ કોઈ અહદ નહીં, યાહૂં તો ઉસે દોઝખમે લે જાઉં ઓર યાહૂં તો જન્નતમે."

★ હદીષ ૫ ★

તિબ્રાની બસનદે સહીહ અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઉદ તિબ્રાની رضي الله عنه સે રાવી હૈં : એક દિન હુઝૂર અકદસ صلى الله تعالى عليه وسلم ને સહાબાએ કિરામ صلى الله تعالى عليه وسلم સે ફર્માયા, જાનતે હો

તુમહારા રબ કયા ફર્માતા હે ?! અર્ઝ કી, ખુદા વ રસૂલ ખૂબ દાના હૈં ! ફર્માયા, જાનતે હો તુમહારા રબ કયા ફર્માતા હે ?! અર્ઝ કી, ખુદા વ રસૂલ દાના હૈં ! ફર્માયા, જાનતે હો તુમહારા રબ કયા ફર્માતા હે ?! અર્ઝ, કી, ખુદા વ રસૂલ દાના હૈં ! ફર્માયા, તુમહારા રબ જલ્લ વ અલા ફર્માતા હે :-

"મુઝે અપને ઈઝ્ઝતો જલાલકી કસમ ! જો શખ્સ નમાઝ વક્ત પર પળહેગા ઉસે જન્નતમે દાખિલ ફર્માઉંગા, ઓર જો ઉસકે ગૈર વક્તમે પળહેગા, યાહૂં તો ઉસ પર રહમ કરું યાહૂં તો અઝાબ !"

★ હદીષ ૬ ★

નીઝ તિબ્રાની, અવસતમે હઝરત અનસ ઈબ્ને માલિક رضي الله عنه સે રાવી હૈં, રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلم ફર્માતે હૈં :-

"જો પાંચો નમાઝે અપને વક્ત પર પળહે, ઉન્કા વુઝૂઓ ક્રિયાઓ ખુશૂઓ સુજૂદ પૂરા કરે, વો નમાઝ સુફેદ રોશન હોકર યે કહતી હે કે અલ્લાહ તેરી નિગેહબાની ફર્માએ જિસ તરહ તુને મેરી હિફાઝત કી, ઓર જો ગૈર વક્તમે પળહે ઓર વુઝૂઓ ખુશૂઓ રુકૂઓ સુજૂદ પૂરા ન કરે વો નમાઝ સિયાહ તારીક (કાળી) હોકર યે કહતી નિકલતી હે કે અલ્લાહ તુઝે ઝાએઅ (તબાહ) કરે જિસ તરહ તૂને મુઝે ઝાએઅ ક્રિયા, યહાં તક કે જબ ઉસ મકામ પર પહુંચે જહાં તક અલ્લાહ الله યાહે, પૂરાને કપળે કી તરહ લપેટકર ઉસ્કે મુંહ પર મારી જાએ." (અલ્ અયાઝુબિલ્લાહિ તઆલા)

★ હદીષ ૭ ★

અબૂ દાઉદ હઝરત ફઝાલહ્ ઝહૂરાની رضي الله عنه સે રાવી
હે :-

"મુઝે હુઝૂર અકદસ صلى الله تعالى عليه وسلم ને મસાઈલે દીન તા'લીમ
ફર્માએ, ઉનમૈં યે ભી તા'લીમ ફર્માયા કે નમાઝે પંજગાના કી
મુહાફિઝત કરો."

★ હદીષ ૮ ★

બુખારી, મુસ્લિમ, તિર્મિઝી, નિસાઈ, દારમી,
અબુદુલ્લાહ ઈબને મસ્ઉદ رضي الله عنه રાવી હૈં, મૈંને સૈયદુલ
મુરસલીન صلى الله تعالى عليه وسلم સે પૂછા, સબસે ઝિયાદા કૌનસા અમલ
અલ્લાહ سبحانه કો પ્યારા હૈં ?? ફર્માયા, "નમાઝ ઉસ્કે વક્ત
પર અદા કરના."

★ હદીષ ૯ ★

બયહકી, શોઅબુલ ઈમાનમૈં બતરીક અકરમહ
અમીરુલ્ મો'મિનીન સૈયેદેના ઉમર ફારુકે આ'ઝમ رضي الله عنه
સે રાવી :-

"એક શખ્સને ખિદમતે અકદસમૈં હાઝિર હોકર અઝ
કી, યા રસૂલલ્લાહ ! صلى الله تعالى عليه وسلم ઈસ્લામ મૈં સબસે ઝિયાદા
ક્યા ચીઝ અલ્લાહ તઆલા કો પ્યારી હૈં ? ફર્માયા, નમાઝ
વક્ત પર પળના, જિસને નમાઝ છોળ દી ઉસકે લિએ દીન
ન રહા, નમાઝ દીન કા સુતૂન હૈં.

★ હદીષ ૧૦ ★

"અમીરુલ મો'મિનીન ઉમર ફારુકે આ'ઝમ رضي الله عنه ને અપને આમિલોં કો ફર્માન ભેજે : તુમ્હારે કામોંમે મુઝે ઝિયાદા ફિક નમાઝ કી હૈ, જો ઉસ્કી હિફાઝત કરે ઓર ઉસ પર મુહાફિઝત કરે, ઉસને અપને દીન કી હિફાઝત કી ઓર જિસને ઉસે ઝાએઅ ક્રિયા વો ઓર કામોં કો ઝિયાદાતર ઝાએઅ કરનેવાલા હૈ.

★ હદીષ ૧૧ ★

મુસ્લિમ, અબૂદાઉદ, તિર્મિઝી, નિસાઈ, અહમદ, દારમી હઝરત અબૂઝર رضي الله عنه સે રાવી હૈ :-

"હુઝૂર સૈયદુલ્ મુરસલીન صلى الله تعالى عليه وسلم ને મેરી રાન પર હાથ મારકર ફર્માયા, તેરા ક્યા હાલ હોગા, જબ તૂ એસે લોગોમોં રહ જાએગા જો નમાઝ કો ઉસકે વક્તસે તાખીર (મોડી) કરેંગે ?

મૈંને અર્ઝ કી, હુઝૂર ! મુઝે ક્યા હુકમ દેતે હૈં ?! ફર્માયા, તૂ વક્ત પર નમાઝ પઠ્હ લેના."

★ હદીષ ૧૨ ★

અહમદ, અબૂદાઉદ, ઈબ્ને માજહ બસનદે સહીહ ઓબાદા ઈબ્ને સામત رضي الله عنه સે રાવી હુઝૂર صلى الله تعالى عليه وسلم ને ફર્માયા :-

"મેરે બાદ તુમ પર કુછ હાકિમ હોંગે ઉનકે કામ વક્ત પર ઉન્હેં નમાઝસે રોકેંગે યહાં તક કે વો વક્ત નિકલ જાએગા,

તુમ વક્ત પર નમાઝ પળના."

★ હદીષ ૧૩ ★

બઝઝાર, મુહીયુસ્સુન્નહ, બગવી હઝરત સઅદ ઈબને અબી વક્કાસ رضي الله عنه સે રાવી હૈ :-

"મૈને હુઝૂર صلى الله تعالى عليه وسلم સે પૂછા વો કૌન લોગ હૈ જિન્હે અલ્લાહ جل جلاله કુઆન મજ્હદમેં ફર્માતા હૈ, ખરાબી હૈ ઉન નમાઝીયોં કે લિએ જો અપની નમાઝસે બેખબર હૈ. ઈશ્દિ ફર્માયા, વો લોગ જો નમાઝ કો ઉસકે વક્તસે હટાકર પળહે."

બગવી કી રિવાયત હૈ :-

"હમેં અહમદ ઈબને અબ્દુલ્લાહ સાલેહીને ખબર દી (પૂરી સનદ કો ઝિક્ર ક્રિયા) મુસ્અબ ઈબને સઅદસે, વો અપને વાલિદ رضي الله عنه સે રાવી હૈ કે હુઝૂર صلى الله تعالى عليه وسلم સે ઈસ આયત કે ખારેમેં સવાલ હુવા, ફર્માયા, ઈસસે મુરાદ વક્ત ખોના."

★ હદીષ ૧૪ ★

અબૂ દાઉદ સુનનમેં ઓર તિબ્રાની મુઅજમમેં બસનદે જયદ અબૂદરદા رضي الله عنه સે રાવી હૈ કે હુઝૂર પુરનૂર સૈયદે આલમ صلى الله تعالى عليه وسلم ફર્માતે હૈ :-

"પાંચ ચીઝેં હૈં કે જો ઉન્હેં ઈમાન કે સાથ લાએગા જન્નત મેં જાએગા, જો પંજગાના નમાઝોં કી ઉન્કે વુઝૂ ઉનકે રુકૂઅ ઉનકે સુજૂદ ઉનકે અવકાત પર મુહાફિઝત કરે. (ઓર રોઝા, હજજો, ઝકાતો, ગુસ્લે જનાબત બજા લાએ.)

આ'લા હઝરત ઓર નમાઝ કી પાબંદી

નબીપાક ﷺ ને અપની ઉમ્મતકો નમાઝ કી મુહાફિઝતો પાબંદી કા હુકમ દિયા ઓર ખૂદ ઉસ પર અમલ કર કે દુન્યા કો દિખા દિયા. હુઝૂર અકદસ ﷺ હર નમાઝ સહાબાએ કિરામ કે સાથ ઉસકે વક્ત હી મેં અદા ફર્માયા કરતે થે. આ'લા હઝરત ﷺ ઉનહી રસૂલે મુકર્રમ ﷺ કે સચ્ચે આશિક થે ઈસી લિએ અપને આકાઓ મૌલા કો જો કહતે સૂના કહને લગે, જો કરતે દેખા ઉસ પર અમલપેરા હો ગયે. કદમ કદમ પર આપ રસૂલે ગિરામી વકાર આકા ﷺ કે ફર્માનો સુન્નત કી પયરવી કરતે નઝર આતે હૈં. યહી વજહ હે કે આપ કભી ભી ઓર કિસી ભી હાલતમેં નમાઝ કો વક્ત સે મુઅખ્ખર નહીં ફર્માતે હૈં. (કઝા થવા દેતા ન હતા.) જૈસા કે વાકિયાતે ઝેલ શાહિદ હૈં.

હિ.સ. ૧૩૩૭ ઈ.સ. ૧૯૧૯ માં આ'લા હઝરત ﷺ ને ઈદુલ્ ઈસ્લામ હઝરત મૌલાના અબ્દુસસલામ સાહબ ﷺ કી દઅવત પર જબલપૂર કા સફર ખીમારી કી હાલતમેં કિયા. આગાઝે સફર કા ઝિક હઝરત બુરહાનુલ મિલ્લત ﷺ યૂં કરતે હૈં :

"સુબહ ચાર બજે આ'લા હઝરત ﷺ ઓર ખાદિમ બુરહાન ગાળી પર બરૈલી રેલ્વે સ્ટેશન કે લિએ રવાના હુએ. મેંને અઝ્ઝ કિયા, હઝરત ! અયન નમાઝ કે વક્ત ગાળી રવાના હોગી નમાઝે ફજૂર કહાં અદા કી જાએગી ?

આપને મુસ્કુરાકર ફર્માયા, "ઈન્શાઅલ્લાહ ! પ્લેટફોર્મ પર !"

સ્ટેશન પર પહુંચને પર માલૂમ હુવા કે ગાળી ચાલીસ મિનટ લેટ છે. પ્લેટફોર્મ પર જાનમાઝ, ચાદરો, રૂમાલ બિછા લિએ ગયે, ઓર બઝોનહી તઆલા (ખુદાની મદદથી) કપીર તા'દાદને આ'લા હઝરત عليه السلام કે પીછે નમાઝે ફજર કી. યે આ'લા હઝરત عليه السلام કી કરામત થી કે ઈત્મિનાન કે સાથ નમાઝસે ફારિગ હુએ.

હઝરત મૌલાના અબ્દુસ્સલામ સાહબ અપને રુફકા કે હમરાહ (સાથીઓ સાથે) આ'લા હઝરત عليه السلام કે લિએ કટની તક ચલે આયે થે. આગે કા વાકિઆ બુરહાને મિલ્લત યું લિખતે હૈં :-

"ટ્રેન ચાર બજે કટની પહુંચી..... આ'લા હઝરત عليه السلام કે લિએ વુઝૂ કા ઈન્તેઝામ કિયા ગયા. ફર્માયા, નમાઝે ફજર કહાં હોગી ? અઝ્ક કિયા, સલીમનાબાદમે. લેકિન ! સિર્ફ ત્રીન મિનટ ગાળી ઠહરતી છે. હુઝૂર ! વુઝૂ ફર્માએ ખાદિમ હાઝિર હૈં. મેં ઈન્જન કી તરફ બળહા, દેખા ડ્રાઈવર મુસલમાન હે ઓર વો ભી આ'લા હઝરત عليه السلام કી કદમબોસી કર કે જા રહે હૈં, મુઝ સે મુસાફા કિયા, મેંને કહા, સલીમનાબાદમે નમાઝે ફજર અદા કરના હે. પૂછા, કિત્ના વક્ત લગેગા ?! મેંને કહા, ૧૨ યા ૧૫ મિનટ. કહા, મેં લેટ કર હુંગા. ગાર્ડ ભી મિલ ગયા, ઉસને ભી ઈત્મિનાન દિલાયા. ગાળી બજે (ઠીક) વક્ત પર સલીમનાબાદ પહુંચી. પ્લેટફોર્મ પર જાનમાઝે, ચાદરો,

રૂમાલ બિછાકર તકરીબન્ ૩૦૦ કી જમાઅત હૂઈ. પૂરી ટ્રેન કે મુસાફિર દેખ રહે થે આ'લા હઝરત عليه السلام ઈત્મિનાન કે સાથ વઝીફા સે ફારિગ હોકર ગાળીમે તશરીફ લાએ.

જબલપૂર કિયામ કે દોરાન આ'લા હઝરત عليه السلام કે મા'બૂલાતસે હઝરત બુરહાને મિલ્લતને એક બાત યે ભી ઝિક્ક કી કે, નમાઝ કે લિએ પાંચો વક્ત મસ્જિદ પૈદલ તશરીફ લાતે."

ઈન દિનો ઈદુલ ઈસ્લામ મસ્જિદ મેં નમાઝ અદા ફર્માને જાતે, યે કદીમ કોતવાલી કી તરફ હૈ. ઉસકા ફાસલા (અંતર) આપકે દૌલતખાનાસે ૫૦૦ કદમસે ઝિયાદા હૈ. એક નહીફો નાતવાં (અશક્ત) કે લિએ ઈતના ફાસલા ભી બહૂત હૈ બલકે યે ફાસલા ઈસ્તિતાઅતસે કહીં ઝિયાદા હૈ.

જબલપૂરસે વાપસ હોકર ૨૨ રજબ હિ. ૧૩૩૭ કો આ'લા હઝરત عليه السلام ને બરૈલીસે હઝરત ઈદુલ ઈસ્લામ કો યે ઈત્તેલાઅ નામા ભેજા :-

"શબ દો શમ્બહ આઠ બજે મઅલ ખૈર સ્ટેશન બરૈલી આયા. રાહમે બળી નેઅમત બફઝ્લેહી તઆલા ﷻ સે પાયી કે નમાઝે મગરિબ કા અંદેશા થા. શાહજહાંપૂર ૬.૩૩ આમદ થી કે હનૂઝ વક્તે મગરિબ ન હોતા ઓર સિર્ફ આઠ મિનટ કિયામ. મગર ગાળી બફઝ્લેહી ૧૫ મિનટ લેટ હોકર શાહજહાંપૂર પહોંચી ઓર ૧૦ મિનટ ઠહરી કે બઈત્મિનાન નમાઝ અચ્છે વક્ત અદા હૂઈ, વલિલ્લાહિલ હમ્દ ! મોટર બ

લેહાઝે હમરાહીયાં (જો ઈસ્તકબાલ કે લિએ સ્ટેશન પર કપીર તાદાદમે આયે થે) બહુત આહિસ્તા ખરામી કે સાથ બદેર મકાન પહુંચા. ફકીરને ઈબ્તદાઈયહ મસ્જિદ કી, નમાઝે ઈશા હૂઈ.

આ'લા હઝરત عَلَيْهِ السَّلَام ને પર બરસ કી ઉમ્મરે દુસરી બાર સફરે હજજ ક્રિયા. મનાસિકે હજજ કી અદાયગી કે બાદ આપ એસે અલીલ (બીમાર) હુએ કે દો માહસે ઝિયાદા સાહિબે ફિરાશ (પથારીવશ બીમાર) રહે, જબ કુછ રૂબહ સહત હુએ (તબીયત સહેજ ઠીક થઈ) તો રજ સફર ૧ ૩૨૪ કો ઝિયારતે રોઝએ અ-વર કે લિએ મક્કા મોઅઝ્ઝમાસે રવાના હોકર જિદાસે બઝરીઆ કશતી રાબિગ પહુંચે. ઓર વહાંસે મદીનતુરસૂલ صلى الله تعالى عليه وسلم કે લિએ ઊંટકી સવારી કી. અબ આગે કા વાકેઆ ખૂદ આ'લા હઝરત عَلَيْهِ السَّلَام કી ઝબાની સુનીએ :-

રાહમે જબ "પીર શયખ" પર પહુંચે હૈં મંઝિલ ચંદ મીલ બાકી થી ઓર વક્તે ફજર થોળા. નમાઝ કા વક્ત ન રહતા, મેં ઓર મેરે રોફકા (સાથી) ઉતર પળે, કિરમિયકા ડોલ પાસ થા, રસ્સી નહીં ઓર કૂંવા ભી ગહરા. અમામે બાંધકર પાની ભરા, વુઝૂ ક્રિયા, બિહમ્દિહી તઆલા ! નમાઝ હો ગઈ. અબ યે ફિક લાહિક હો ગઈ કે તુલે મર્ઝસે ઝોઅફ (લાંબી માંદગીને લીધે કમઝોરી સખત) શદીદ હૈ, ઈતને મીલ પયાદા (પૈદલ) ક્યૂંકર ચલના હોગા ! મુંહ ફેરકર દેખા તો એક જમાલ (ઊંટવાલા) મહઝ અજનબી અપના ઊંટ લિએ મેરે ઈતેઝારમે ખળા હૈ ! હમ્દે ઈલાહી બજા લાયા, ઉસ પર

સવાર હુવા. લોગોં ને પૂછા કે, "તુમ યે ઊંટ કેસે લાએ ?"
(કહા), હમોં શયખ હુસૈનને તાકીદ કર દી થી કે શયખ કી
ખિદમતમોં કમી ન કરના..... કુછ દૂર આગે ચલે થે કે (દેખા)
મેરા અપના જમાલ (અસલ ઊંટવાલા) ઊંટ લિએ ખળા હૈ.
ઉસસે પૂછા, (ક્યું રુકે હો ?!) કહા કે, જબ કાફલે કે જમાલ
ન ઠહરે, મોંને (દિલમોં) કહા, શયખ કો તકલીફ હોગી,
કાફલેમોંસે ઊંટ ખોલકર વાપસ લાયા.

યે સબ મેરે સરકારે કરમ કી વસિયતે થી સલ્લલ્લાહુ
તઆલા વબારિક વસલ્લિમ અલૈહિ વઅલા ઇતરતિહી
કદરાફતિહી વ રહમતિહી, વરના કહાં યે ફકીર ઓર કહાં
સરદારે રાબેઅ શયખ હુસૈન ?! જિનસે જાન ન પહચાન !
ઓર કહાં વહશી મિઝાજ જમાલ (ઊંટવાલા) ઓર ઉન્કી
ખારીકુલ આદાત રવિશોં ! (નિયમ વિરૂધ્ધ વર્તાવ)

સુખ્હાનલ્લાહ ! યે હૈ ઝોકે નમાઝ ! ઓર શોકે ઈબાદત !
કે નમાઝ કે ફૈત હોને કે અંદેશેસે દિલ બેકરાર ઓર બેચૈન
હો ગયા. વક્ત સે નમાઝ અદા હો ગઈ તો દિલ કો કરાર
મિલ ગયા ઓર જાનમોં જાન આ ગઈ. મહીનોં કી તવીલ
અલાલત(લંબી બીમારી) ઓર ઝોઅફે શદીદ (સખત
કમઝોરી) કે બાવજૂદ હર તરહકી કુલ્ફતો મુશક્કતસે
(તકલીફોંસે) બેપરવા હોકર કાફલા કા સાથ છોળ દિયા મગર
અહબ્બુલ ઈબાદત (સૌથી પ્રિય ઈબાદત) નમાઝ કો વક્ત
સે મોઅખ્ખતર (કઝા) કરના ગવારા ન ફર્માયા. એક આશિકે
રસૂલ ﷺ ઉસે નેઅમતે ઉઝમા (મહાન નેઅમત)
સમઝતા હૈ ઓર ખુદાએ પાક કી ઈસ નવાઝિશ પર વો ઉસકા

ઈમામ અહમદ રજા ઓર એહતેમામે નમાઝ

શુક ભી અદા કરતા હે. યકીનન ! જો ચીઝ ખુદાએ જુલ જલાલ કે નઝદીક સબસે ઝિયાદા મહબૂબ હો, બહોત હી ઝિયાદા પ્યારી હો, વો એક મો'મિને કામિલ કે લિએ નેઅમતે ઉઝમા (મહાન નેઅમત) જુરૂર હોગી.

ઔર કુર્બાન જાઈયે ઈત્તેબાએ સુન્નત કે ઈસ જઝબાએ કામિલ પર કે આપ સવા માહ કે બાદ બાહરસે અપને વતને અઝીઝમે પહુંચે થે, લેકિન ! બચ્ચોં સે મિલને સે પહલે કશાં કશાં ખાનએ ખુદામે હાઝિર હો રહે હેં કે કહીં એસા ન હો કે બચ્ચોં સે મિલને મેં જમાઅત ફીત હો જાએ !

“યે હૈ નમાઝ કી મુહાઝિઝત ઔર હૈ શૌકે સજદા !”

બીમારી કી હાલત મેં નમાઝ

નમાઝ બળીસે બળી બીમારી ઔર ઈન્તેહાઈ કમઝોરી કી હાલતમે ભી માફ નહીં. હોશો હવાસ અગર બાકી હેં તો હર હાલમેં ઉસકી અદાયગી બઅઝ ખાસ સૂરતોં કે સિવા ફર્ઝ કરાર દી ગઈ હૈ. અલબત્ત ! ઉસ્કી અદાયગી કે તરીકોં મેં નરમી ઔર આસાની કા યે લેહાઝ કિયા ગયા હૈ કે બળા હોના મુશ્કિલ હો તો અસા (લકળી) કે સહારે નમાઝ પળહો, બેઠને કી સકત ન હો તો કિસી ચીઝસે ટેક લગા લો, ઉસ્કી ભી કુદરત (તાકત) ન હો તો લેટે લેટે હી ઈશારે સે ઉસકા સજદએ બંદગી બજા લાઓ.

ઈશાદે રિસાલત صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم હૈ : "બળે હોકર નમાઝ પળહો અગર ઈતની તાકાત ન હો તો બેઠકર પળહો ઔર

અગર યે ભી ન હો સકે તો લેટ કર ઈશારાસે અદા કરો."

બૂદ સરવરે કાયનાત صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કા અમલ યહી રહા હે કે અપની અલાલતો ઝોઅફો કમઝોરી (બીમારી તથા કમઝોરી) કી હાલતમે બેઠકર નમાઝ અદા કી હે. આ'લા હઝરત عليه السلام કી ઝિંદગી રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કે ઈશાદો અમલ કી મુકમ્મલ તસ્વીર થી. કિયામ પર કુદરત હે તો બળે હોકર હમાતન શૌકે મૌલાસે રાઝો નિયાઝમે મશગૂલ હૈ, બદનમે તાકત નહીં તો અસાકે સહારે કિયામ હો રહા હે, ઉસી કે સહારે રુકૂઓ સુજૂદ હો, લેકિન ! કભી રાહતે નફ્સ કે લિએ નહીં છોળતે.

હઝરત મૌલાના અબ્દુસ્સલામ સાહબ عليه السلام કે નામ અપને એક મક્તૂબ (મોઅરિખ્ ૪-૨બીઉલ આખર, હિ. ૧૩૩૪) મેં આપ લિખતે હૈ :-

"ઠાઈ સાલસે અગર યે દર્દે કમર વ મશાના વ સર વગૈરહ અમરાઝ (બીમારીઓ) હો ગએ હૈ. કિયામો કુઊદ, રુકૂઓ સુજૂદ બઝરીયા અસા (લાકડીઓના ટેકે) હે, મગર અલ્હમ્દુલિલ્લાહ ! કે દીને હક્ક પર ઈસ્તિકામત (અડગતા) અતા ફર્માઈ હે, કષરતે ઈબાદત રોઝ અફઝૂં હે (ઈબાદતની અધિક્તામાં રોજ બરોજ ઉમેરો થતો જાય છે) ઓર હિફઝે ઈલાહી તફ્સીલે નામુતનાહી શામિલે હાલ. (અને અલ્લાહ તરફથી એવી હિફઝત થાય છે કે જેનું વર્ણન થઈ શકે તેમ નથી.) વલ્હમ્દુલિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન.

આ'લા હઝરત عليه السلام કે કિયામે જબલપૂર કે

દોરાન એક રોઝ હઝરત અબ્દુસ્સલામને અર્ઝ ક્રિયા,
જબલપૂર ખુશ નસીબ હૈ કે યહાં હુઝૂર કી સેહત બહુત અચ્છી
હે. બરૈલી શરીફમે..... કભી રુકૂઓ સુજૂદમે અસાકા સહારા
લેના પળતા થા, યહાં નહીં દેખા.

આ'લા હઝરત عنه અપને મર્ઝ વફાતકા ઝિક્ર
કરતે હુએ રકમતરાઝ હૈ :- ઈસ મર્ઝ કે સાથ શિદ્દતે ખાંસીઓ
ઝુકામ ઓર બલગમમે લઝૂજત એસી કે દસ દસ ઝટકો કે
બાદ બદુશ્વાર જુદા હોતા, ખાંસી ઈસ કદર શિદ્દત કી, ઈતને
ઝટકે હોતે ઓર જિગર પહલૂમે દર્દ, ઉનકો ઝટકો કી અસલન
ખબર ન હોતી, યે વો મર્ઝ થા કે બાઈસ (૨૨) દિનમે બાઝૂ
કા ગોશત સહીહ પયમાઈશસે સવા ઈય ખુલ ગયા, રાનોં કા
(હાથના મસલ્સ) ઈબ્તદાઈ (જાંગોનો ઉપલો) હિસ્સો ઈતના
રહ ગયા જિત્ને બાઈસ દિન પહલે બાઝૂ થે, શિદ્દતે કબ્જો
હય જાનો રિયાહ (અતિશય કબજયાત તથા ગેસની તકલીફ)
કા સિલસિલા અબતક (જારી) હૈ..... અબ મસ્જિદ તક જાને
કી તાકત ન રહી. પંદરહ રોઝ ઈસહાલ (દસ્ત, ઝાડા) શુરૂઅ
હુએ ઉસને બિલકુલ ગિરા દિયા. (અશક્તિ લાવી દીધી)
નમાઝ કી ચોકી પલંગ કે બરાબર લગી હૈ ઈસ પરસે ઉસ
પર બૈઠે ત્રીન ત્રીન બાર હિમતસે હોતા. અલ્હમ્દુલિલ્લાહ !
કે અબ તક ફર્ઝ વ વિત્ર ઓર સુબ્હ કી સુન્નતે બઝરીયા અસા
ખળે હોકર હી પળતા હૂં. મગર ! જો દુશ્વારી હોતી હૈ દિલ
જાનતા હૈ, નબ્ઝ કી યે હાલત હૈ, એક એક મિનટમે ચાર
ચાર બાર રુક જાતી હૈ, દુદોકિરઅકી કદર રુકી રહતી હૈ, ફિર
બિઈઝનેહી તઆલા ચલને લગતી હૈ.

શરીઅતકા કાનૂન હે જબ તક મરીઝ (બીમાર) કિસી ચીઝ કે સહારે કિયામો કુઊદ ઓર રુકૂઓ સુજૂદ પર કાદિર (ઊભો રહી નમાઝ પઢવા શક્તિમાન) હો, વો ફર્ઝ વ વાજિબ બૈઠકર નહીં પળહ સકતા. ઓર ન હી ઉસે રુકૂઓ સુજૂદ કે લિએ ઈશારા કી ઈજાઝત હે, ઈસ લિએ આપ નફ્સ પર શફકતો તકલીફ બદાશત કર કે નમાઝ કો તમામ શરાઈતો (શરતો-નિયમો) આદાબ કે સાથ અદા કરતે હૈં મગર અપને આકાઓ મૌલા કી આંખો કી ઠંડક નમાઝમેં કોઈ કમી ગવારા નહીં કરતે. **યે ઈત્તેબાએ સુન્નત કા વો આ'લા નમૂના હૈ જિસકી નઝીર (દષ્ટાંત) આજ કે ઝમાનેમેં નઝર નહીં આતી.** અપને ઈમામ કી વારફતગીએ નમાઝ કા એક ઓર વાકેઅહ્ પળહીયે ઓર અપને દિલમેં મહબ્બતે નમાઝ પૈદા કીજીએ.

એક મર્તબા ઈમામ અહમદ રઝા رحمۃ اللہ علیہ અપને ઈલાકા ઝમીનદારીમેં સુકૂનત પઝીર થે. દર્દે કૂલંજ (પાંસળી નીચે થતું દર્દ) કે સખ્ત દૌરે હુવા કરતે થે. એક દિન તનહા થે. ફર્માતે હૈં, ઝોહર કે વક્ત દર્દ શુરૂઅ હુવા. ઉસી હાલતમેં જિસ તરહ બના વુજૂ કિયા. અબ નમાઝ કો ખળા નહીં હુવા જાતા થા. રબ્બ ﷻ સે દુઆ કી ઓર હુજૂર صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم સે મદદ માંગી. મૌલા ﷻ મુઝતર કી (દુ:ખયાકી) પુકાર સુનતા હે. મૈને સુન્નતોં કી નિયત બાંધી, દર્દ બિલકુલ ન થા, સલામ ફેરા ઉસી શિદતસે થા. (એ જ તકલીફ હતી) ફૌરન ઉઠકર ફર્જોં કી નિયત બાંધી, દર્દ જાતા રહા ! જબ સલામ ફેરા વહી હાલત થી. (સલામ ફેરવતાં તકલીફ ફરી ચાલુ !) બાદ કી

ઈમામ અહમદ રજા ઓર એહતેમામે નમાઝ

સુન્નતે પળી, દઈ મોકૂફ ઓર સલામ કે બાદ ફિર બદસ્તૂર !
(દઈ ચાલુ !) મેંને કહા, અબ અસ્ર તક હોતા રહ ! પલંગ
પર લેટા કરવટે લે રહા થા, દઈસે કિસી પહલૂ કરાર ન થા.
ખ્વાહ યે કહીયે નમાઝ મેં દઈ યકસર ઉઠા લિયા જાતા થા !
યા યે કહીયે (કે) તવજજોહ અલલ્લાહ ઓર ઈસ્તિગરાકે
ઈબાદત (ઈબાદતમાં તલ્લીનતા) કે બાઈષ (ના કારણે) દઈ
કા એહસાસ ન હોતા થા. બહર સૂરત ઈમામ અહમદ રજા
عليه السلام کی مکبूलیتے بآرگاہ اور اؤکے اہکائی
કી યે દલીલ કાફી હૈ. સચ કહા હૈ કહનેવાલેને :-

“ઈશ્ક સચ્યા હૈ તો સખ લુલ્હો કરમ તેરે હૈ”

(ઈમામ અહમદ રજા ઓર તસવ્વુફ)

ઈમામ અહમદ રજા ઓર એહતેમામે જમાઅત

મુજદિદે આ'ઝમ, ઈમામે અહલે સુન્નત, આ'લા
હઝરત, સૈયેદેના ઈમામ અહમદ રજા ફાઝિલે બરેલ્વી
نماز બاجમાઅતકી મુકમ્મલ પાબંદી ફર્માતે.
શિદ્દતે અલાલત (સખત બીમારી) કે બાવજૂદ હત્તલ્ મકદૂર
(શક્ય ત્યાં સુધી) જમાઅત કા એહતેમામ ફર્માતે ઓર બિલા
ઉઝરે શરઈ (શરઈ મજબૂરી વિના) તર્કે જમાઅત કો
(જમાઅત છોડવાને) સખત નાપસંદ ફર્માતે. બલકે જો સોમો
સલાત (રોઝા, નમાઝ) કા પાબંદ હો મગર જમાઅત કા
તારિક (ત્યજનાર) હો ઉસ્કી ભી મુઝમ્મત ફર્માતે. યુનાંચે

ઈમામ અહમદ રજા ઓર એહતેમામે નમાઝ

એક ફત્વેમ્ને એક એસે શખ્સ કે બારેમ્ને જો ઝોહર, અસ્રો મગરિબ મસ્જિદ મ્ને પળહતા થા ઓર ઈશા ઓર ફજૂર મકાન પર તન્હા પળહતા થા ઓર ઉસ્કી વજહ યે બતાતા કે ઈશા ઓર ફજૂર કે બાદ વઝીફા મ્ને વક્ત ઝિયાદા લગતા હૈ ! આપને ફર્માયા :

"પાંચો વક્ત કી નમાઝ મસ્જિદ મ્ને જમાઅત કે સાથ વાજિબ હૈ, એક વક્ત ભી બિલા ઉઝર તર્ક ગુનાહ હૈ." વઝીફાઓ તિલાવત કે જમાઅત ઓર મસ્જિદ સે રોકે (વો) વઝીફાઓ તિલાવત નહીં બલકે નાજાઈઝો મઅસિયત હૈ (ગુનાહ હૈ.) વલ્લાહુ તઆલા અમ્લમ. (ફતાવાએ રિઝવિય્હ, જિ. ૩, સફા-૩૭૨)

ઈસી તરહ અઝાનો જમાઅત સે કબ્લ અપની જમાઅત કર કે મસ્જિદ સે જાનેવાલે કે બારે મ્ને કુતુબે ફિકહ કે હવાલે સે તફ્સીલી જવાબ તેહરીર ફર્માતે હુએ યે હદીષ ભી પેશ ફર્માઈ :-

"ઈબ્ને માજહને અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત ઉબ્માન رضي الله عنه સે રિવાયત કિયા હૈ કે રસૂલુલ્લાહ صلى الله تعالى عليه وسلم ને ફર્માયા, જિસને અઝાન કો મસ્જિદ મ્ને પાયા, ફિર વહાં સે નિકલ ગયા કે ઉસે નિકલને કી કોઈ હાજત ભી ન થી ઓર વાપસી કા ઈરાદા ભી ન રખતા હો વો મુનાફિક હૈ."

દુસરી હદીષમ્ને હૈ : "હઝરત સઈદ ઈબ્ને મુસૈયિબ رضي الله عنه સે રિવાયત હૈ કે નબી અકરમ صلى الله تعالى عليه وسلم ને ફર્માયા, અઝાન કે બાદ મસ્જિદ સે મુનાફિક કે અલાવા કોઈ નહીં

નિકલતા, મગર ઉઝર કી વજહસે (મજબૂરીના લીધે), જબ કોઈ હાજત વ ઝુરૂરત ઉસ શખ્સ કો નિકાલે ઓર વો શખ્સ વાપસી કા ઈરાદા રખતા હો."

ઈસી તરહ દો શખ્સોં કે બારેમોં સવાલ હુવા કે ઉનમોં કા એક ઈશા કી નમાઝ અઝાન વ જમાઅતસે પહલે પળહ લેતા થા ઓર ઉસકા સબબ ફોતે તહજજુદ બતાતા થા. (યા'ની તહજજુદ ન ચલી જાએ ઈસ લિએ જલ્દી નમાઝ પળહકર સો જાનેકા.) દુસરા ઈસ તરહ કચલૂલા (દો પહર કો ખાને કે બાદ થોળી દેર સોના) કરતા થા કે ઝોહર કી જમાઅતે ઉલા તર્ક હો જાતી થી ઓર ઉસકા ઉઝર તહજજુદ કે ફોત હો જાને કા ખોફ બતાતા થા. (યા'ને રાત કો જાગ સકે તો અબી સો લેતા થા.) એસે અફરાદ કે બારેમોં ઈમામે અહલે સુન્નત عَلَيْهِ السَّلَامُ બળા તફસીલી ઓર મુદલ્લલ (વિગતવાર દલીસભર) ફત્વા સાદિર ફર્માતે હોં ઓર એક મકામ પર ઈર્શાદ ફર્માતે હોં :-

"ઈસ મસ્અલા મોં જવાબે હક્ક વ હક્કે જવાબ યે હે કે ઉઝરે મઝકૂર ફિસ્સવાલ (સવાલમાં દર્શાવેલ બહાનુ) સિરેસે બેહૂદા વ સરાપા ઈસહાલ (કઠંગુ) હે. વો ઝોઅમ (ગુમાન) કરતા હે કે સુન્નતે તહજજુદ કા હિફ્ઝો પાસ ઉસે તફવીતે જમાઅત પર બાઈઘ હોતા હે. (તે ગુમાન કરે છે કે તહજજુદની સુન્નત સાચવવા જમાઅત છોડવું સબબ બને છે.)

અગર તહજજુદ બર વજહે સુન્નત અદા કરતા હે તો વો ખૂદ ફોતે વાજિબ સે ઉસકી હિફ્ઝાત કરતા ન કે ઉલ્ટા ફોત

કા સબબ હોતા. કાલલ્લાહુ ઝી : (તર્જુમા) : "નમાઝ બેહયાઈઓ બુરી બાતોં સે રોકતી હૈ." (ઉસ્કે બાદ હદીષ પેશ ફર્માતે હૈં) સૈયદુલ મુરસલીન رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ફર્માતે હૈં :

"તહજજુદ કો લાઝિમ કર લો કે વો (રાત કા કિયામ) અગલે નેકોં કી આદત હૈ. ઓર અલ્લાહ ઝી સે નઝદીક કરનેવાલા ઓર ગુનાહસે રોકનેવાલા ઓર બુરાઈયોં કા કફ્ફારા ઓર બદનસે બીમારી દૂર કરનેવાલા." (જામેઅ તિર્મિઝી)

તો ફૌતે જમાઅત (જમાઅત છૂટને) કા ઈલ્લામ તહજજુદ કે સર રખના કુર્આનો હદીષ કે ખિલાફ હૈ. અગર મીઝાને શરએ મોતહ્હરા (શરીઅતનું ત્રાજવુ) લેકર અપને અહવાલો અફઆલ (કાર્યો) તોલે તો ખુલ જાએ કે યે ઈલ્લામ ખૂદ ઉસી કે સર થા. ભલા યે તહજજુદ વ કયલૂલા વો હૈં જો ઉસને ખૂદ ઈજાદ કિએ (બનાવી કાઢયાં) જબ તો ઉન્હેં તફવીતે શિઆરે અઝીમે ઈસ્લામ કે (એટલે જમાઅત છોડવા) લિએ ઉઝર (બહાનું) બનાતા હે ?! ઓર અગર (તહજજુદ તથા કયલૂલા) વો હૈં જો હુઝૂર સૈયેદે આલમ صلى الله عليه وسلم સે કબ એસે તહજજુદ વ કયલૂલા કી તરફ બુલાયા જિનસે જમાઅત કા ફરીઝા ફોત હો ? ક્યા કુર્આન વ હદીષ એસે હી તહજજુદ કી તરગીબ દેતે હૈં ? ક્યા સલફે સાલિહીનને એસે હી કિયામુલ્ લૈલ (રાત્રે જાગી ઈબાદત ગુઝારી કરવી) કિએ હૈં ? હાશા વ કલ્લા.

तरसम न रसीं ष क्वा'षा अय अम्राणी !
झी रद् के तू मी रवी तुर्किस्तान अस्त

(અય અઅરાબી ! મુઝે ડર હૈ કે તૂ કા'બા કો નહીં પહુંચેગા, ક્યું કે જિસ રાસ્તે પર તૂ ચલ રહા હૈ વો તુર્કસ્તાન કો જાતા હૈ !)

યા હાઝા સુન્નત અદા ક્રિયા ચાહતા હૈ તો બર વજહે સુન્નત અદા કર, યે કયા કે સુન્નત લિજીયે ઓર વાજિબ તર્ક ક્રિજીયે ?! ઝરા બગોશ હોશ સુન ! અગર હક્ક તલ્બ ગુઝરે. (જો સુન્નત જ અદા કરવા ચાહે છે તો સુન્નત રૂપે અદા કર ! એ કેવું કે સુન્નત અદા કરવાને માટે વાજિબ ત્યજી દે ! જરા ધ્યાનથી સાંભળ ! ભલે કડવું લાગે !) વસવસા ડાલનેવાલેને (શૈતાનને) તુઝે યે બહાના સિખાયા કે ઉસે મુફતિયાને ઝમાના પર પેશ કરે, જિસ કા ખયાલ તરગીબાતે તહજજુદ કી (તહજજુદના આકષણ) તરફ હો જાએ (ઓર) તુઝે તફવીતે જમાઅત કી (જમાઅત છોડવાની) ઈજાઝત દે, (ઓર) જિસ કી નઝર તાકીદાતે જમાઅત (જમાઅતની તાકીદો) પર જાએ (વો) તુઝે તર્કે તહજજુદ (તહજજુદ છોડવાનો મશ્વરો) મશ્વરત દે કે, દો બલાઓમે મુબ્તેલા શપ્સ ઈન દો મેં સે આસાન કો ઈખ્તિયાર કરે. બહર હાલ મુફતિયોં સે એક ન એક કે તર્ક કી દસ્તાવેઝ નકદ હૈ. મગર હાશા ! ખુદામે ફકીહો હદીઘ ન તુઝે તફવીતે વાજિબ કા (જમાઅત છોડવાનો) ફત્વા દેંગે, ન આદી (તહજજુદની આદતવાળાને) તર્કે તહજજુદ કી હિદાયત કરકે (યે) ઈશાદિ હુઝૂરે અકરમ ﷺ "અય અબ્દુલ્લાહ ! ફલાં શપ્સ કી તરહ ન હો કે રાત કા ક્રિયામ કરતા (તહજજુદ પળહતા) થા મગર અબ ઉસને તર્ક (છોળ) કર દિયા", કા ખિલાફ કરેંગે. ફિર તહજજુદ કે મુતઅલ્લિક

ચંદ અહાદીષે કરીમા પેશ કી :-

હદીષમૈ હૈ, હુઝૂરે અકદસ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ફર્માતે હૈ :-

(૧) "તુમમૈ સે કિસી કા ગુમાન હૈ કે રાત કો ઉઠકર સુબહ તક નમાઝ પઢે જબી તહજજુદ હો, તહજજુદ સિફ ઉસ્કા નામ હૈ કે આદમી ઝરા સો કર નમાઝ પઢે. ઉસ્કો તિબ્રાનીને હજજાજ ઈબ્ને અમ્ર رضی اللہ عنہ સે બસનદે હસન રિવાયત કિયા હૈ."

(૨) "ઈમામ માલિકને મોઅત્તામૈ અબૂ દાઉદ વ નિસાઈમૈ ઉમ્મુલ મો'મિનીન رضی اللہ عنہا સે રિવાયત કી કે નબી અકરમ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ને ફર્માયા, હર વો શખ્સ જો રાત કી નમાઝ (તહજજુદ)કી નિયત રખતા હો ઉસ પર નિંદ ગાલિબ આ જાએ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે નમાઝ કા અજરો ષવાબ અતા ફર્માએગા ઓર ઉસ્કી નિંદ ઉસ પર સદકા હોગી."

જમાઅતમૈ હાઝિર ન હોનેવાલો કો ચેતાવની !

આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રજા ફાઝિલે બરેલ્વી رضی اللہ عنہ અઝાન સુનકર મસ્જિદમૈ ન આનેવાલે કે બારેમૈ એક હદીષ મુબારક નકલ ફર્માતે હૈ જો હઝરત મઆઝ ઈબ્ને અનસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ, જિસમૈ નિદા સુનકર ન હાઝિર હોને પર હુકમે જફા-વ-કુફો નિફાક ફર્માયા ગયા. તિબ્રાની કે યહાં બતરીકે આબિર યૂં આઈ કે, હુઝૂરે અકદસ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ને ફર્માયા :-

"મો'મિન કો યે બદ્બખ્તી વ નામુરાદી બહોત હે કે મોઅઝ્ઝિન કો તકબીર કહતે સુને ઓર ઉસકા બુલાના કબૂલ ન કરે."

ફિર બુહુરુર્ઈક સે નકલ ફર્માયા :-

"કનિયહૂમે હે અગર અઝાન સુનકર દખૂલે મસ્જિદ કે લિએ ઈકામત કા ઈતેઝાર કરતા રહા તો ગુનેહગાર હોગા."

મુજતબા કી કિતાબ અશશહાદતસે હે, "જો શખ્સ અઝાન સુનકર ઘરમે ઈકામત કા ઈતેઝાર કરતા હે ઉસકી શહાદત (ગવાહી) કુબૂલ નહીં."

ફિર ફર્માતે હે :- **وَحَسْبِنَ اللَّهُ وَنَعْمَ الْوَكِيلُ**

ગર્ઝ હદીષસે ધાબિત કે જો તકબીર સુનકર હાઝિરે જમાઅત ન હો ઉસે બદ્બખ્ત, નામુરાદ, ઝાલિમ, અઝલમ (બહોત ઝિયાદા ઝુલ્મ કરનેવાલા) મુનાફિક ફર્માયા ગયા. લિલ્લાહ ઈન્સાફ ! ક્યા તકબીર કિસી મુત્લક જમાઅત કી તરફ બુલાતી હે, ક્યા ઈસ જમાઅતમે (તુમ્હારી મરઝી) મિલો ન મિલો ?! હર દઅવતે તકબીર કી ઈજાબત હોતી હે, ક્યા ઈસમે **હય્ય અલરસલાહ-હય્ય અલલ્ ફલાહ** કે યે મા'ના હે કે યાહે ઉસ નમાઝ વ ફલાહમે હાઝિર હો યાહે ન આઓ ?! અપની અલગ કર લેના! શાયદ **કદકા મતિરસલાહ** કા યહી મતલબ હોગા કે યે નમાઝ તો ખળી હો ગઈ અબ ઉસમે આકર ક્યા કરોગે, તુમ કોઈ બૈઠી હુઈ ઉઠાના !! હાશા વ કલ્લા (હરગિઝ નહીં !) બલકે તકબીર ઉસી જમાઅત કી તરફ બુલાતી ઓર ઉસકી અદમે હાઝરી (ગેરહાઝરી) પર

ઈમામ અહમદ રજા ઓર એહતેમામે નમાઝ

વો હુકમ વ ઝુલ્મ વ નિફાક, શકાવત વ ખેબત હે તો કતઅન હુકમે વજૂબ વ તઅક્કુદ કી (તો સ્પષ્ટ વાજિબનો હુકમ તથા તાકીદનો નિર્દેશ આ જમાઅત પ્રતિ જ છે) યહી માપૂર વ મઅહૂદ જમાઅત હે.

ઉસકે બાદ જમાઅત કે લિએ હાઝિર ન હોનેવાલો પર હુઝૂરે અકદસ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કે શિદતે ગઝબો જલાલ કા ઝિક યૂં ફર્માયા :-

સૈયદુલ્ મુરસલીન صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કાશાનાએ અતહરસે મસ્જિદે અન્વરમેં કરીબે ઈમામત જલ્વા ફર્મા હુએ. એક દિન નમાઝે ઈશા કો તશરીફ લાએ જમાઅતમેં કિલ્લત દેખી, કુછ લોગ હાઝિર ન પાએ, નિહાયત શદીદ ગઝબો જલાલ મહબૂબે ઝુલ જલાલ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કે ચેહરાએ અકદસસે ઝાહિર હુવા ઓર ઈશાદ ફર્માયા,

"બુદા કી કસમ ! મેરે જુમે આતા હે મોઅઝ્ઝિન કો તકબીર કા હુકમ દૂં, ફિર કિસી કો ઈમામત કે લિએ ફર્માઈ, ફિર ભળકતી હુઈ મશઅલે લે જાઈ ઓર ઉન લોગો કે ઘર ફૂંક દૂં જિન્હે અઝાન સુને હુએ વક્ત હો ગયા ઓર અબ તક ઘરો સે નમાઝ કો નહીં નિકલતે !"

ફિર બુખારી શરીફ કી રિવાયત પેશ કી :-

"બુખારીમેં હઝરત અબૂ હુરૈરહુ رضی اللہ عنہ સે મરવી હે કે રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ને ફર્માયા, મુનાફિકીન પર ફજરો ઈશાસે બઘલકર કોઈ નમાઝ ભારી નહીં, અગર ઉન્કે

ઈમામ અહમદ રજા ઓર એહતેમામે નમાઝ

દરજા વ ફઝીલત કા ઈલ્મ હો જાએ તો વો ઘૂંટનોં કે બલ ઉનકી અદાયગી કે લિએ આએ, મેરા જી ચાહતા હે કે મેં મોઅઝ્ઝિન કો તકબીર કા કહૂં ઓર કિસી દુસ્રે કો જમાઅત કા હુકમ હૂં કે વો લોગોં કો નમાઝ પળડાએ ફિર મેં આગ કી મશઅલ લેકર ઉન પર ફેંકું જો નમાઝ કે લિએ અબ તક ઘરોંસે નહીં નિકલેં."

(આ'લા હઝરત) ફર્માતે હે : યે હદીષ સહીહ નસ્સે સરીહ હે કે વક્તે ઈકામત તક મસ્જિદ મેં હાઝિર ન હોના વો જુમે કબીહ હે જિસ પર હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ઉન લોગોં કો જલા દેનેકા કસ્દ (ઈરાદા) ફર્માયા. ઉલમા ફર્માતે હે, યે ઈર્શાદ કે, "તકબીર કહલવાકર નમાઝ શુરૂઅ કરવા હૂં. ઉસ્કે બાદ તશરીફ લે જાઉં." ઉસી બિના પર થા કે ઉનકી અદમે હાઝરી ષાબિત (ગેરહાજરી સાબિત થઈ જાય) ઓર ઈલ્જામે તખલ્લુફ (પીછે રહ જાના) કાઈમ હો લે, ઉસકા મનશા વહી તહકીક હે જો હમને ઝિક કી, ઈજાબે ઈજાબત તા વક્તે ઈકામત મુસ્સેઅ (ગુંઝાઈશ) હે. (કબૂલિયતની સાબિતી એ કે ઈકામત સુધીમાં આવી જાય.)

આ'લા હઝરત ઓર જમાઅત કો મસ્જિદમે હાઝરી !

આ'લા હઝરત અઝીમુલ બરકત સૈયેદના ઈમામ અહમદ રજા ફઝિલે બરેલ્વી رحمته الله عليه ને જમાઅત કી પાબંદી ઓર મસ્જિદ કી હાઝરી કી તરફ ઝબાની ઓર તહરીરી

તાકીદ હી નહીં ફર્માઈ હે બલકે ઉસ પર સખ્તી કે સાથ
 અમલપેરા થે. અગર આપકી ઝિંદગીએ પાક કા જાએઝા
 લીજીએ તો ઉસમેં નુમાયાં તૌર પર (દેખીતી રીતે જ)
 સહાબાએ કિરામ رَضَوَانَ اللّٰهُ تَعَالَى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ કી હયાતે તેયેબહ
 કા (પાક ઝિંદગીયોં કા) અકસે જમીલ (નૂરાની પ્રતિબિંબ)
 ઝલકતા હુવા નઝર આએગા. ઓર આપ મહસૂસ કરેંગે કે
 આ'લા હઝરત عَلَيْهِ السَّلَام ને ઝિંદગીભર માહે રિસાલત
صلى الله تعالى عليه ઓર ઉનકે નુજૂમે હિદાયત (હિદાયતના તારાઓ)
 સે જો કસબે નૂર કિયા થા (નૂર પામ્યું હતું) વો નૂર ખૂદ ઉનકી
 ઝાતે અન્વરમેં ઝગમગા રહા હે. બુળહાપે કા ઝમાના હે કષરતે
 કાર, હુજૂમે અફકાર વ શિદતે અમરાઝ કે બાઈષ આપકે
 કવા (અતિશય કામનો બોજ, ચિંતાઓ તથા બિમારીઓના
 લીધે આપની તાકાત) સાથ છોળતે જા રહે હે, નકાહત ઓર
 કમઝોરી હદ દરજા કો પહુંચ ચુકી હે, ચંદ કદમ ચલનેકી ભી
 બદનમેં તાકત નહીં રહ ગઈ, મગર ઈસ મદે બાબુદા કે
 હોસલા કી બલંદી કા અજબ હાલ હે કે વો તમામ દુશ્વારિયોં,
 મજબૂરિયોં ઓર મઅઝૂરિયોં કે બાવજૂદ કુર્બે મૌલા કે શૌકમેં
 જાનિબે મંઝિલ યું રવાં દવાં હે કે :-

ઝોઅઝ માના મગર એ ઝાલિમ દિલ
 ઉનકે રસ્તેમેં તૂ થકા ન ફરે

વો મંઝિલે મસ્જિદ હે જહાં ઈત્તેબાએ રસૂલ صلى الله تعالى عليه
 કા જઝબાએ સાદિક ઉન્હે કશાં કશાં લિએ જા રહા થા. આપ
 ભી ઉસ્કા એક મન્ઝર મુલાહેઝા કીજીએ, ફર્માતે હે :-

અજલ નઝદીક ઓર અમલ રકીક (એટલે કે મૌત નજીક છે અને અમલો તુચ્છ છે.)

"ચાર દિન કમ પાંચ મહીને હુએ આંખ દુઃખને આઈ ઓર ઈસ પર ઈતવાર મુખ્તલિફા વારિદ હુએ. (એમાં વિવિધ વાતો ઉમેરાઈ) ઝોઅફ (કમઝોરી) કાઈમ હો ગયા, સિયાહ (કાળા વલયો) નઝર આતે હૈં, આંખે હમા વક્ત નમ (સતત પાણીથી તર) રહતી હૈં, અવ્વલ તો મહીનો કુછ લિખ પળહ ડી ન સકા, અબ યે હાલ હૈ (કે) ચંદ મિનટ નિગાહ નીચી કરનેસે આંખ ભારી પળ જાતી હૈ, કમઝોરી બળહ જાતી હૈ. પાંચ મહીનેસે મસાઈલો રસાઈલ અઝ ઝબાની બતાકર લિખ્ખે જાતે હૈં. બારહવીં રબીઉલ અવ્વલ કી શામસે એક એસા મઝ્ લાહિક હુવા (બીમારી લાગુ પડી) કે ઉમ્મત્તર ન હુવા થા, ન અલ્લાહ કિસી કો ઉસમે મુખ્તેલા કરે. પછત્તર (૭૫) ઘંટે મુકમ્મલ ઈજાબત ન હુઈ (છૂટકારો ન થયો), પેશાબ ભી બંદ હો ગયા. મૌલા તઆલાને ફઝ્લ ફર્માયા મગર ઝોઅફ બદરજા ગાયત (અતિશય કમઝોરી) હૈ, નવવાં રોઝ હૈ, બુખાર કા દૌરા (તાવ શરૂ થયો) હુવા. ઝોઅફ કો ઓર કુવ્વત મિલી. (ઓર કમઝોરી વધી !) રોઝ તજર્બા કિયા (અનુભવ કર્યો) મસ્જિદ તક જાને આને કે તઅબસે (થાકથી) ફૌરન બુખાર (તાવ) આ જાતા હૈ. મજબૂરાના કઈ રોઝસે યે હૈં કે કુર્સી પર બિઠાકર ચાર આદમી લે જાતે હૈં ઓર લાતે હૈં. મૈં ઝોહર કો જાતા ઓર મગરિબ પળહકર આતા હૂં, તાલિબે દૂઆ હૂં."

આપ કે ખુતૂત કે મુતાલેઆસે અયાં હોતા હે (આપના પત્રોના અભ્યાસ પરથી જાહેર થાય છે) કે આપ કો ઈત્તેબાએ સુન્નત (સુન્નતની પાબંદી) કા કિસ કદર શૌક થા કે આપ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કે એક એક કૌલો ફેઅલ (વાણી, વર્તન) પર અમલ કે લિએ દીવાનાવાર મચલ રહે હૈ. બદનમેં તાકત નહીં લેકિન જમાઅતમેં શિર્કત (હાજરી) કે લિએ બેચેન હૈ કે સરકાર صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કો કિસી ભી હાલમેં વુસ્અત કે બાવજૂદ જમાઅતસે ગૈરહાજરી ગવારા ન થી, લેહાઝા લોગોં કે સહારે કુર્સી પર બેઠકર મસ્જિદમેં હાઝિર હો રહે હૈ ઓર હાલત યે હે કે આમદો રફત (આવ જા) ભી આપકે લિએ કુલ્ફત વ મશક્કત કી બાઈષ (તકલીફનો સબબ) હૈ, યે સબ ઉસ જઝબએ શૌકમેં થા કે હુઝૂર صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કે સહાબા ભી બીમારો નાતવાનાઈ (બીમારી તથા કમજોરીની) હાલતમેં દો આદમિયોં કે બીયમેં ચલકર જમાઅતમેં શરીક હુવા કરતે થે. ઓર એક દફા ખૂદ હુઝૂર صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ભી ઈસી અંદાઝસે મસ્જિદમેં તશરીફ લાએ થે. બિલા શુબહા ! આ'લા હઝરત عليه السلام કા યે મિષાલી કિરદાર હુઝૂર صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ઓર સહાબાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم أجمعين કી વો અદા જો આપ દો આદમિયોં કે બીયમેં ચલકર જાનેમેં થી કુર્સી પર જાનેમેં અદા નહીં હોતી, ઈસ લિએ કભી કભાર આ'લા હઝરત عليه السلام દો આદમિયોં કે બીયમેં ચલકર ભી મસ્જિદ તશરીફ લે ગયે તા કે મહબૂબ કી વો અદા ભી અદા હો જાએ ! એક આશિક કે લિએ અદાએ મહબૂબમેં મુશાબેહત કા જો લુત્ફ હે વો સિફ મુતાબઅતમેં કહાં ! (મહબૂબના જેવી

જ અદા કરવામાં જે મજા છે તે કેવળ ફર્માબરદારીમાં ક્યાં ! એટલે કે ગમે તે રીતે નમાઝ પઢીને ફર્માબરદારી તો થઈ જ જાય પણ જે રીતે હુઝૂર બે સહાબા વચ્ચે આવીને પઢયા એવી જ રીતે પઢવામાં આવે !)

૨૫-સફર હિ.સ. ૧૩૪૦ કો વિસાલ હોતા હૈ. મર્ઝ (બીમારી) મહીનોસે થા ઓર એસા કે ચલને ફિરને કી તાકત નહીં, શરીઅત ઈજાઝત દેતી હૈ કે એસા મરીઝ (બીમાર) ઘરમેં નમાઝ પઠલ લે. મગર ઈમામ અહમદ રજા عليه السلام જમાઅત કી પાબંદી કરતે ઓર ચાર આદમી કુર્સી પર બિઠાકર મસ્જિદ તક પહુંચાતે. જબ તક ઈસ તરહ હાઝરી કી કુદરત થી જમાઅતમેં શરીક હોતે રહે. (ઈમામ અહમદ રજા ઓર તસવ્વુફ, સફા-૫૬)

અલ્લાહુ અકબર ! ક્યા શૌકે જમાઅત થા ઈમામ અહમદ રજા કા ! યકીનન ! રહમતે ખુદાવંદીઓ કરમે મુસ્તફા صلوات الله تعالى عليه કો દસ્તૂત દેને કે લિએ ઓર અપની તરફ માઈલ કરને કે લિએ હુકમે ખુદાવંદીઓ ફર્માને મુસ્તફવી પર અમલ બેહદ ઝુરૂરી હૈ.

હઝરત અલ્લામહ મુહમ્મદ અહમદ મિસ્બાહી رحمته الله ફર્માતે હૈ, મૈને "જમલુન્નૂર ફી નેહિન્નસાએ અન્ ઝિયારતિલ્ કુબૂર" કે હાશિયામેં અપને ઉસ્તાદે મોહતરમ હુઝૂર હાફિઝે મિલ્લત મૌલાના શાહ અબ્દુલઅઝીઝ સાહબ મુરાદાબાદી (હિ.સ. ૧૩૬૯-૧૩૧૨) કી રિવાયતસે લિખ્યા હૈ :-

"આ'લા હઝરત ઈમામ રજા عليه السلام والرحمة કો એક બાર મસ્જિદ લે જાનેવાલા કોઈ ન થા, જમાઅત કા વક્ત હો ગયા, તબીઅત પરેશાન ! નાચાર ખૂદ હી કિસી તરહ ઘસીટતે હુએ હાઝિરે મસ્જિદ હુએ ઓર બાજમાઅત નમાઝ અદા કી. આજ સેહતો તાકત ઓર તમામતર સહૂલત કે બાવજૂદ તર્કે નમાઝ ઓર તર્કે જમાઅત કે માહોલમે યે વાકેઅહ્ એક અઝીમ દર્સે ઈબ્રત હૈ. (ઈમામ અહમદ રજા ઓર તસવ્વુફ, સફા-૫૬)

ઈમામ અહમદ રજા عليه السلام والرحمة અગર યાહતે તો ઘરમે શાગિદો કે સાથ જમાઅત કાઈમ કર લેતે, લેકિન ! મુસ્તફા જાને રહમત صلوات الله تعالى عليه કા ખયાલ કરતે હુએ અપને વજૂદકી ઓર અપની તકલીફકી પરવા કિએ બગૈર મસ્જિદ કી તરફ તશરીફ લે ગયે, ઈસ લિએ કે મહબ્બત કુર્બાની યાહતી હૈ, દલીલ યાહતી હૈ, મહબૂબ કી ખુશી યાહતી હૈ. અય ઈમામ અહમદ રજા ! આપકી અઝમતો પર કુર્બાન ! આપને ઈશકે મુસ્તફા જાને રહમત صلوات الله تعالى عليه કી એસી દલીલ પેશ કી કે કહીસે કોઈ એતરાઝ કી ગુંઝાઈશ બાકી નહીં રહતી. અગર આજ હમ ભી અપની ઝિંદગી કો ઉન્હી ખુતૂત (ચીલે) પર ગુઝારના શુરૂઅ કર દે જિન ખુતૂત (ચીલે) પર આ'લા હઝરત عليه السلام والرحمة ને ગુઝારને કી તા'લીમ દી હૈ. તો મેં પૂરે દઅ્વે કે સાથ કેહતા હૂં કે ઈન્શાઅલ્લાહ ! જુમલા ફિક્રાહાએ બાતિલાકો શિક્શતે ફાશ (તમામ બાતિલ ફિક્રાવાળાઓને સખત હાર) ઓર અહલે સુન્નત કો ઉરૂજ (પ્રગતિ) નસીબ હોગા.

ईमाम अहमद रज़ा और अहतेमामे नमाज़

अदलाउत صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم जल्ह अज जल्ह रउमते आलम के सदकाओ तुकैल उम सभको मअूमूलाते आ'ला उजरत की पाबंढी की तौफ़ीक नसीब इर्माअे. आमीन.

ईमाम अहमद रज़ा और तअ्दीले अरकाने नमाज़

आयत शरीफ़ :-

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ط

तर्जुमा : "बेशक ! नमाज़ बेउयाई और बुरी बातोंसे रोकती है."

नमाज़ की ईफ़ादियत (लाभकारकता) कुआन मुकदसमें बालिके कायनात صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ने वाजेह (स्पष्ट) इर्माई के नमाज़ बेउयाई और बुरी बातोंसे रोकती है. लेकिन ! आज उम देभते हैं के बेशुमार नमाज़ी जैसे भी हैं जो नमाज़ें भी पण्डते हैं, जूठ भी बोलते हैं, अमानतमें भयानत भी करते हैं, वा'दा बिलाई भी करते हैं, गाली गलोय भी करते हैं, गाने-बाजे-तमाशेमें भी मसइक नजर आते हैं. ईदला माशाअदलाउ !

आबिर कौनसी जैसे कभी है नमाज़ीमें, जिसके सभभसे नमाज़ के ईईदेसे मइरुम नजर आते हैं ? आईये ! रउमते आलम صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم के मुकदस इर्मान की रोशनीमें उन भामियों को तलाश करें.

નમાઝમેં ચોરી કરનેવાલે કા અંજામ !

હદીષ : "વો નમાઝ નાકિસ (અપૂર્ણ) હૈ જિસમેં નમાઝ પળ્હનેવાલેને રુકૂઅ ઓર સજદેમેં અપની પીઠ સીધી ન રખ્ખી હો." (તિર્મિઝી)

એક બાર તાજદારે કાયનાત صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ને લોગોંસે પૂછા કે શરાબી, ઝાની ઓર ચોર કો તુમ લોગ કેસા સમજતે હો ? લોગોંને જવાબ દિયા, અલ્લાહ વ રસૂલ બેહતર જાનતે હૈ ! (અઝઝ વ જલ્લ વ સલ્લલ્લાહુ તઆલા અલૈહિ વસલ્લમ) તાજદારે કાયનાત صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ને ફર્માયા :—

તર્જુમા : યે સબ બુલે બળે ગુનાહ હૈ ઓર સઝાકે મુજિબ (લાયક) હૈ ઓર ચોરિયોંમેં બદ્તરીન, નમાઝ કી ચોરી હૈ. દર્યાફત કિયા ગયા, યા રસૂલલ્લાહ ! صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કોઈ નમાઝ કી ચોરી કેસે કરતા હૈ ?! ઈશાદ હુવા કે, "રુકૂઅ ઓર સજદે મુકમ્મલ ન કરે." ઈસ તરહ કી નમાઝ અદા કરનેવાલોં કે અંજામ કે મુતઅલ્લિક તાજદારે કાયનાત صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ને ફર્માયા, "અલ્લાહ عز وجل ઉસ શખ્સ કી નમાઝ કી તરફ નઝર નહીં ફર્માતા જો રુકૂઅ ઓર સજદે કે દરમ્યાન અપની પીઠ કો સીધી નહીં કરતા." (મિશકાત શરીફ)

હઝરતે હુઝૈફહ رضی اللہ عنہ ને એક શખ્સકો દેખા કે વો રુકૂઅ ઓર સજદે પૂરી તરહ નહીં કર રહા હૈ. જબ વો નમાઝ પળ્હ ચૂકા તો હઝરત હુઝૈફહ رضی اللہ عنہ ને ઉસસે ફર્માયા :—

"તુમને નમાઝ નહીં પળહી ઓર અગર તુમ ઈસી હાલતમેં મર ગએ તો તુમહારી મૌત ઉસ મિલ્લત પર ન હોગી જિસે અલ્લાહ ﷺ ને હુઝૂર ﷺ કો અતા ફર્માયા હૈ."

એક મકામ પર રહમતે આલમ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈ :

"જિસને નમાઝોં કે લિએ અચ્છી તરહ વુઝૂ કિયા ઓર ઉન્હોં વક્ત પર પળહા ઓર ઉનકે રુકૂઅ ઓર સજદે પૂરે પૂરે અદા કિએ, અલ્લાહ ﷺ કા વા'દા હૈ કે ઉસે બખ્શ દેગા. લેકિન ! જો એસા ન કરેગા ઉસકે લિએ અલ્લાહ ﷺ કા કોઈ વા'દા નહીં હૈ, યાહેગા તો બખ્શ દેગા ઓર યાહેગા તો અઝાબમેં ડાલ દેગા." (મિશકાત શરીફ)

તકમીલે નમાઝ કે લિએ ઓર કુબૂલિયતે નમાઝ કે લિએ હમ જાન ચૂકે કે ક્યા ક્યા બાર્તે ઝરૂરી હૈ. ઓર જબ તક ઉન ચીઝોં કી તકમીલ ન હોગી ધમરાતે નમાઝસે (નમાઝના ફાયદાથી) મહરૂમ રહોગે, ઈફાદાતે નમાઝ સે (નમાઝના લાભોથી) મહરૂમ રહોગે.

આઈયે ! અબ હમ દેખોં કે ઈમામે ઈશ્કો મહબ્બત ઈમામ અહમદ રજાખાં મુહદિષ ﷺ જુઝઈય્યાતે નમાઝકા કિતના એહતેમામ ફર્માતે.

આ'લા હઝરત ﷺ નમાઝમેં ઈસ કદર એહતેયાત ઓર જુઝઈય્યાતે મસાઈલ કા એસા ખયાલ ફર્માતે થે કે આમ લોગ નહીં બઅઝ ઉલમા ભી ઈસકે સમઝનેસે કાસિર (લાચાર) હૈ. હઝરત મૌલાના શાહ ખ્વાજા મુહમ્મદ હુસૈન સાહબ ચિશ્તી નિઝામી મેરઠી ધુમ્મ અલ્ અજમેરી ફર્માતે હૈ :-

૨૦ રમઝાન શરીફસે આ'લા હઝરત رحمة الله عليه કી મસ્જિદમે મોઅતફિક હુવા, આપને ભી એઅતેકાફ ફર્માયા. એક દિન કબલ એ'તેકાફ અસ્ર કે વક્ત આ'લા હઝરત رحمة الله عليه તશરીફ લાએ ઓર નમાઝ પળકર તશરીફ લે ગએ, મેં મસ્જિદકે અપને કોનેમે ચલા ગયા. થોળી દરમે મુઝસે એક સાહબને ફર્માયા, આપને અભી અસ્ર કી નમાઝ નહીં પળડી ? મેંને કહા, મેંને હઝરત કે પીછે નમાઝ પળડી લી. ઉન્હોં ને કહા, હઝરત તો અબ પળડ રહે હૈં ! મુઝે ઈસ વજહસે યકીન નહીં આયા. ઓર કિસી વજહસે નમાઝ નહીં હૂઈ થી તો હઝરત કા હાફિઝહ્ (યાદશક્તિ) એસા નહીં કે મુઝે ભૂલ જાતે ઓર મત્લઅ ન ફર્માતે (જાણ ન કરે.) ઉન્હોંને મુઝસે ફિર કહા, દેખ લીજિએ ! વો પળડ રહે હૈં ! મેંને બળકર દેખા તો વાકઈ (સાયે જ) પળડ રહે થે ! મુઝે બેહદ હૈરત હુઈ ઓર આગે બળકર ખળા રહા. સલામ ફેરને પર અઝ ક્રિયા, હુઝૂર ! મેં સમઝ નહીં સકા ! આ'લા હઝરત رحمة الله عليه ને ફર્માયા, કાએદાએ આખિરામે બાદ તશહહુદ (અત્તહિયાત પછી) સાંસ કી હરકતસે મેરે અંગરખે કા બંદ ટૂટ ગયા. ચૂં કે નમાઝ તશહહુદ પર ખત્મ હો જાતી હૈ, ઈસ વજહસે મેંને આપસે નહીં કહા, ઓર ઘર જાકર બંદ દુરુસ્ત કરાકર અપની નમાઝ પળડ લી.

યે એસા વાકેઅહ્ હૈ જો અકષર સાહેબાનકી સમઝમે નહીં આતા. સિફ એક બુઝુર્ગને મુઝસે સુનકર બળી અઝમત કી. વો બુઝુર્ગ શૈખુલ અસ્ફિયા હઝરત ખ્વાજા શાહ પીર અબ્દુલ હમીદ સાહબ બગદાદી હૈ. બળોદામે તશરીફ

લાએ ઓર જામેઅ મસ્જિદમે એક દિન મગરિબકી નમાઝ પળડાઈ. મેંને એસા અષર કભી કુર્આન શરીફ પળડનેકા નહીં દેખા. બઅદહૂ માલૂમ ક્રિયા કે યે કૌન બુઝુર્ગ થે ? તબ ઉનસે મિલને કે લિએ ઉનકી ક્રિયામગાહ પર ગયા. એઅજાઝે કુર્આન કે સિલસિલેમેં ઉનકા યે વાકેઆ કાબિલે ઝિક હે. શાહ સાહબને ફર્માયા :-

મેં એક મર્તબા ઈરાન ગયા, વહાં આતિશ પરસ્તો (અગ્નિપૂજક) કા એક આતિશકદા બહુત પુરાના હે. ઉસકી પરસ્તિશ (પૂજા) કરતે હે. ઉનસે મુબાહેષા કે લિએ લોગોંને મેરા નામ લે દિયા. મેંને કહા, યે લોગ જિસે પૂજતે હેં ઉસીસે પૂછ લો ! યા'ની આતિશકદેમેં (અગીયારીમેં) જાકર આગસે પૂછ લો, વો કિસકી રિઆયત કરતી હે ? (કોની આમાન્યા રાખે છે ?!) લોગોંને મહઝ ધમકાના સમઝા ઓર લોગોંને મેરા ઓર વહાં કે એક પૂજારીકા નામ મુકરર કર કે એક તારીખ, વક્ત મુઅય્યન (નક્કી) કર કે મુનાઝરે કા એલાન કર દિયા. વક્તે મુકરરા પર તમામ શહર કી મખ્લૂક કષરતસે મૌજૂદ થી. ઉસ વક્ત મેંને ઉસ પૂજારીસે કહા, ચલીએ ! અબ વો ગભરાયા ઓર રુકા ! તો મેંને ખયાલ ક્રિયા કે અગર મેં ભી રુકા તો લોગ મહઝ ધમકી સમઝેંગે. ઈસ વજહસે તનહા આતિશકદેમેં ચલા ગયા ઓર પૂરે ૨૦ મિનટ આગમેં બળા રહા. બઅદહૂ નિકલ આયા, તો યે દેખકર બહુતસે આતિશ પરસ્ત મુસલમાન હો ગએ. ઓર ફર્માયા, મેં કુર્આન મજ્હદ લેકર ઓર યે સમઝકર આગમેં ચલા ગયા કે જબ હમકો કુર્આને અઝીમ નારે જહન્નમસે બયાએગા તો ઈસ મામૂલી

આગસે ક્યૂં નહીં બચાએગા. તો વાકેઅહ્સે ઓર ઉન્કી કરામતસે હઝરતે નાઝેરીન ઈન બગદાદી શાહ સાહબ કી બુઝુર્ગી ઓર કુવ્વતે ઈમાની કા અંદાઝા લગાએ. ઉસ બુઝુર્ગને મુઝસે આ'લા હઝરત عليه السلام કા યે વાકેઅહ્ અસ્રકી નમાઝ કા સુના, દુસ્રે દિન ઉનસે મુલાકાત હુઈ તો ઉસ બગદાદી શાહ સાહબને ફર્માયા, "કલ સારી રાત રોતે ગુઝારી! યહી કહતા રહા, ખુદાવંદ! તેરે એસે એસે મકબૂલ આજ ભી હૈ જો ઈસ એહતેયાતસે નમાઝ પઞહતે હૈ!" (હયાતે આ'લા હઝરત عليه السلام, સફા-૧૮૩)

સુબ્હાનલ્લાહ ! આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ عليه السلام જૈસા નમાઝસે મહબ્બત ઓર એહતેમામે નમાઝ કરનેવાલા માઝી કરીબ (નજીકના ભૂતકાળ) મેં તો કોઈ નઝર નહીં આતા. સચ હે ! મહબ્બત સચ્ચી હો તો આદમી અપની તકલીફ કો નહીં દેખતા, બલકે અપને મહબૂબ કી ખૂશી કો દેખતા હૈ. ઈમામ અહમદ રજા عليه السلام એક સચ્ચે આશિકે રસૂલ صلى الله تعالى عليه وسلم થે. ઈસ લિએ વો જાનતે થે કે નમાઝસે મેરે આકા صلى الله تعالى عليه وسلم કી આંખો કો ઠંડક પહુંચતી હે.

લેહાઝા ઈમામ અહમદ રજા عليه السلام હર તકલીફ કો બદાશત કરતે હુએ નમાઝ કી પાબંદી, જમાઅત કી પાબંદી કરતે થે. કાશ ! અલ્લાહ سبحانه હમકો ભી ઈમામ અહમદ રજા عليه السلام કે નકશે કદમ પર ચલને કી તૌફીક અતા ફર્માએ, આમીન. બિજાહિન્નબી કરીમ અલૈહિ અફઝલુસ્સલાતુ વત્તસ્લીમ.

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

આ'લા હઝરત رضی اللہ عنہ کی દુઆ

યા ઈલાહી ! હર જગહ તેરી અતાકા સાથ હો
જબ પળે મુશ્કિલ શહે મુશ્કિલ કુશાકા સાથ હો

યા ઈલાહી ! ભૂલ જાઉં નઝઅ કી તકલીફ કો
શાદી એ દીદારે હુસ્ને મુસ્તફાકા સાથ હો

યા ઈલાહી ! ગોરે તિરાહ કી જબ આએ સપ્ત રાત
ઉનકે પ્યારે મુંહકી સુબહે જાં ફિઝા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ પળે મહશરમેં શોરે દારોગીર
અમ્ન દેનેવાલે પ્યારે પેશવા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ ઝબાને બાહર આએ પ્યાસ સે
સાહિબે કૌષર શહે જૂદો અતાકા સાથ હો

યા ઈલાહી ! ગર્મીએ મેહશર સે જબ ભળકે બદન
દામને મહબૂબ કી ઠંડી હવાકા સાથ હો

યા ઈલાહી ! નામએ આમાલ જબ ખુલને લગે
ઐબ પોશે ખલક સત્તારે ખતાકા સાથ હો

યા ઈલાહી ! રંગ લાએ જબ મેરી બે બાકિયાં
ઈનકી નીચી નીચી નઝરોંકી હયાકા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ ચલૂં તારિક રાહે પુલસિરાત
આફતાબે હાશમી નૂરુલ્ હુદાકા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ સરે શમશીર પર ચલના પળે
રબ્બે સલ્લિમ કેહનેવાલે ગમ ઝુદા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જો દુઆએ નેક હમ તુઝસે કરે
કુદૃસિયોંકે લબસે આમીન રબ્બના કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ 'રઝા' ખ્વાબે ગિરાં સે સર ઉઠાએ
દૌલતે બેદાર ઈશકે મુસ્તફા કા સાથ હો



ઈમમ અહમદ રઝા ઔર એહતેમામે નમાઝ

★ અઝ ★

હઝરત મૌલાના મુહમ્મદશાકિર
રઝવી નૂરી-મુંબઈ (અમીરે સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી)

:: PUBLISHER ::

JAMAAT-E-RAZA-E-MUSTAFA-CHICAGO

Masjid-E-Ayesha Siddiqah
2409B W Devon Ave, CHICAGO (U.S.A.)
Ph. 7738019101 Email: makki92@gmail.com

ઑક્ટો.૨૦૧૪ પ્રાપ્તિસ્થાન આવૃત્તિ : ૩

સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી (દયાદરા શાખા)
મુ.પો. દયાદરા, તા. જિ. ભરૂચ. પિન : ૩૯૨૦૨૦
ફોન : ૦૨૬૪૨-૨૮૦૦૧૧ મો. ૯૪૨૭૪ ૬૪૪૧૧

મઢીના ફિર અતા હો યા રસૂલલ્લાહ !

નિભા લો તુમ નિભા લો તુમ નિભા લો યા રસૂલલ્લાહ !
બુલા લો અબ મઢીનેમ્ને બુલા લો યા રસૂલલ્લાહ !
સતાતે હેં જો દુ-યાવાલે ઉસકા કુછ નહીં હેં ગમ
મુઝે બસ અપના કહકર તુમ બુલા લો યા રસૂલલ્લાહ !
સુનહરી જાલિયોંકે સામને પહુંચા હૂં મેં આકા
મુઝે અપની ઝિયારત તુમ કરા દો યા રસૂલલ્લાહ !
અતા હો ઈલ્મકી દોલત અતા હો દીદકી દોલત
દમે આબિર મઢીના ભી અતા હો યા રસૂલલ્લાહ !
મેરી કિસ્મત બુરી હો તો ખુદારા તુમ ભલી કર દો
સંવારો મેરી કિસ્મતકો સંવારો યા રસૂલલ્લાહ !
શફાઅતકા સવાલી હૂં સવાલી હૂં મેં રહમતકા
ઈજાબતસે નવાઝો તુમ નવાઝો યા રસૂલલ્લાહ !
તસદુક ગૌધે આ'ઝમકા તવસ્સુલ આ'લા હઝરતકા
બકએ પાકકે કાબિલ બના દો યા રસૂલલ્લાહ !
મુઈને રાહે તયૂબહ હેં મેરે ખ્વાજા મુઈનુદીન
મુઈને રાહે જન્નત ભી બના દો યા રસૂલલ્લાહ !
નિગાહે મુફતીએ આ'ઝમને ઝિંદા કર દિયા દિલકો
ઉન્હીંકા સાથ મેહશરમેં અતા હો યા રસૂલલ્લાહ !
તમન્ના યે લિએ જાતા હેં આકા 'શાકિરે રઝવી'
ઈસે ઈઝને મઢીના ફિર અતા હો યા રસૂલલ્લાહ !